

Introduktion

Vi har en situation i Norden i dag där det rättsdogmatiska forskningsparadigmet börjar ifrågasättas. Förändringar i lagstiftningsteknik och inom rätts-tillämpningen ställer nya krav på forskningsmetodiken. Den förändrade situationen uppmärksammades vid ett forskningssymposium i Danmark, i mitten av juni 1988. I inbjudan till symposiet *En moderne retsdogmatik* konstateras att de senaste 20 årens utveckling har visat på stadigt nya regleringsformer, regleringsorgan och regleringstyper, som inte omedelbart låter sig inpassas i den dogmatiska systematiken. Konsekvensen av detta kan lätt bli att rättsdogmatiskt tänkande leder till isolering från den pågående utvecklingen. Samtidigt finns det flera delar av rättsdogmatiken som förtjänar en närmare vetenskapsteoretisk bearbetning och begreppsutveckling.

I en svensk juridisk avhandling från 1987 redogör författaren för sin syn på vad som är rättsdogmatisk forskning. Enligt honom är den civilrättsliga rättsdogmatikens uppgift att tillhandahålla de redskap som är nödvändiga för att analysera praktiska juridiska frågor. "Principiella undersökningar bortom denna enkla sanning saknar berättigande ur rättsdogmatisk synvinkel, även om de tillför oss kunskaper om juridiken i stort. På samma sätt är det med verklighetsundersökningar av juridiskt material med empiriska metoder som inte utgår från rättskällevärdet, vilka måste avvisas av rättsdogmatiken, även om de tillför oss kunskaper om samhället i stort. Den avgörande skillnaden mellan rättsdogmatik och rättssociologi går just där. Den utgör också en lämplig skiljelinje mellan juridisk forskning och samhällsvetenskaplig forskning".¹⁾

I en anmälan av boken noteras författarens rigiditet i det avseendet denne utesluter från juridisk forskning allt som inte är rättsdogmatik. "Man kan kanske säga, att han för den juridiska forskningens del hyllar den metodologiska enfaldens princip framför den metodologiska mångfaldens".²⁾

Förutom att vara en nordisk juridisk tidskrift som står på en kritisk socialistisk grund är *Retfærd*s profil bl a att presentera artiklar som betonar just den metodologiska mångfaldens princip. Inom rättsvetenskapen rymms både rättsdogmatik och rättssociologi. Som exempel på den innehållsliga mångfalden i *Retfærd* kan nämnas den kvinnorrättsliga debatten, den "offensiva" dogmatiken i Finland, debatten om reflexiv rätt och så vidare. Till innehållet präglas således även detta nummer av *Retfærd* av mångfald.

I detta nummer medverkar såväl rättsvetenskapliga forskare, inkluderat rättssociologer, som sociologiska och andra forskare. Artiklarna spänner från generellt teoretiska artiklar till studier av konkreta rättsområden. Vi behandlar bl a rätt och teknologi, straffrättsliga frågor och gör dessutom utblickar till Västbanken, Kalifornien, Japan, Frankrike och för övrigt hela Europa.

Efter de inledande längre artiklarna, presenterar vi två recensionsartiklar, som utgår från läsning av litteratur men som ändå inte har karaktären av anmälningar. Recensionsavdelningen presenterar tre böcker, en om straffmätning och två som rör internationella frågor. För övrigt presenterar vi förutom en konferens-rapport en ny avdelning som tar upp de böcker redaktionen har mottagit för anmälan. Den som är intresserad av att anmäla böcker i Retfærd torde höra av sig till anmelderredaktören.

Karin Widerberg, Senter for kvinneforskning, Oslo, inleder nummer 42 med *Några reflexioner om legalstrategi och reflexiv rätt i ett könsperspektiv*. Hon menar att manliga forskare och kvinnliga forskare präglas av olika rationaliteter. Mot den kvinnliga omsorgsetiken, olikhetsrationaliteten och målrationaliteten står den maskulina rättighetsetiken, likhetsrationaliteten och normrationaliteten. Könsens olika personlighetstyper och därmed åtföljande olika argumentationsformer reser också en del frågor avseende den rationella kommunikationsmodell som utgör kärnan i reflexiv rätt. Widerberg kritiserar de hittills förda debatterna rörande legalstrategi och reflexiv rätt för att inte tillräckligt problematisera olikheterna mellan könen. Hon menar att genom att just välja olikheterna mellan könen som utgångspunkt så tvingas forskarna ta könsperspektivet på allvar och därmed inkludera det feministiska, tvärvetenskapliga, perspektivet i sin forskning.

I slutet av maj 1988 avhölls, i Norge, det årliga Retfærdsseminariet. Temat detta år var Rett og teknologi. Flera av inledarnas föredrag kommer att publiceras i kommande nummer av Retfærd. I detta nummer publicerar vi två artiklar på temat. *Bjørn Gustavsen*, vid Arbetslivscentrum i Stockholm skriver om *Teknisk utvikling og rettslig regulering*. Syftet med artikeln är att närmare se på "teknisk utveckling" som tema för offentlig styrning och reglering. Han diskuterar skillnaden mellan "statsstyrning" och "partsstyrning" av arbetsmiljön. Gustavsen kritiserar de traditionella regleringsformerna och menar att det är en tvingande nödvändighet att offentligheten tar i bruk nya arbets- och regleringsformer. Det som krävs för att de anställda skall kunna dra nytta av den reflexiva rättens fördelar är att de har resurser och arena.

Även nästa artikel går på det tekniska temat. *Ingvild Mestad*, Oslo, ställer i sin artikel om *Datamaskinen som hjelper og fører* frågan om vilka möjligheter datatekniken har att hjälpa folk med deras rättsliga problem. Med erfarenheter från Frankrike pekar hon på datateknikens fördelar inom juridiken, men samtidigt dess nackdelar. Framförallt menar hon att det gäller att inte låta sig förföras av den tekniska effektiviteten. Allt är nämligen inte vad det synes vara, speciellt inte om det visar sig på en dataskärm.

För den kriminologiskt/straffrättsligt intresserade läsaren har vi tre bidrag. Det är en dansk artikel som handlar om dansk kriminalpolitik, en finsk recension av en avhandling om straffmätning i Finland och ett svenskt bidrag om dödsstraff.

I artikeln *Komparativ analyse og kriminalpolitik* för *Anette Storgaard*, Århus in ett nytt sätt att göra komparativ analys av rättsliga fenomen. Hon me-

nar att dansk kriminalpolitik behöver metodologisk förnyelse. Storgaards bidrag är att göra komparation på tvärs. Variabeln "sambällssystem" skapas, i detta fall, genom en jämförelse av motsvarande parallella problemfält i DDR och genom variabeln "rättstradition" för hon in engelska förhållanden i komparationen.

I en recensionsartikel kommer vi in på dels legatstrategiska frågor, som den enskilde domarens ansvar, som på straffrättsliga frågor om dödsstraffets vara. *Enrico Tiozzo*, Göteborg, har läst en siciliansk skönlitterär författare - *Leonardi Sciascia* - för Retfærd. I artikeln *Inget brott kan motivera dödsstraffet* kommer vi också in på mordet på den italienske politikern Aldo Moro 1978. Sciascia understryker i sina böcker domarnas unika ansvar. Han menar att i ett läge där lagarna är otillfredsställande och där den politiska makten kan och vill påverka rättsväsendet är domaren den sista utposten som finns mellan rättvisa och orättvisa.

Det tredje straffrättsliga inslaget är en presentation av en finsk doktorsavhandling om Straffmätning.

Från Los Angeles har vi ett till danska översatt bidrag av *Frances Olsen*, University of California. I "Forældremyndighed og reproduktionsteknologi - en kommentar til Baby M-sagen" problematiseras frågan om giltigheten hos avtal om surrogatmödrar. Rättsfallet ledde fram till att sådana avtal inte är bindande.

I Retfærd 40, informerades om ett seminarium i Umeå med en palestinsk advokat. I detta nummer kan vi presentera en artikel av henne. *Mona Rishmawi*, Västbanken, Israel, redogör i sin artikel *säkerhet och undanflykter* för sina erfarenheter. Bl a är det mycket svårt att driva mål i domstol. Man blir yrkesmässigt kränkt. De flesta bevis är hemligstämplade och det är nästan omöjligt att föra en argumentation. Situationen på Västbanken har ytterligare försämrats och det sätt på vilket jurister agerar är att kämpa mot förtrycket i sitt hemland genom organisationen Law in the Service of Man. För ytterligare information se nummer 40 av Retfærd eller ta kontakt med Anna Hollander i Umeå.

I Retfærd har vi tidigare granskat kursböcker i juristutbildningen. Anders Kjellström gjorde innummer 37 en "läsning" av några böcker av Karl Olivecrona. I detta nummer har vi låtit sociologen *Per Månson*, Göteborg, titta närmare på några böcker i rättshistoria. I artikeln *Marx i juristutbildningen* förvånas han över den förmenta objektivitet som präglar framförallt Erik Anners böcker *Den europeiska rättens historia*. Är det enbart på grund av okunnighet Marx och marxismen presenteras på sätt som görs i dessa böcker?

Recensionsavdelningen innehåller tre bidrag. *Kjell Sevón*, Helsingfors, skriver i *Straffmätning och rationalitet* om en doktorsavhandling i straffrätt. Det är en finskspråkig avhandling av *Tapio Lappi-Seppälä*, som på detta sätt blir innehållsmässigt tillgänglig för en icke finskläsande publik. Detta förhållande motiverar längden av anmälningen. *Lappi-Seppälä* strävar i sin

avhandling efter en humanisering av kriminalpolitiken och att fördela strafflidandet rättvisare och mer ändamålsenligt.

Två recensioner tar upp internationella rättsfrågor. I artikeln *Nedrustningsjuridik* anmäler *Allan Rosas*, Åbo, Ove Brings Nedrustningens folkrätt. Rosas konstaterar att boken är skriven med mycket stor sakkunskap och anser den vara värd en stor läsekrets, inklusive den nordiska fredsrörelsen och det säkerhetspolitiska etablisemanget. Under rubriken *Sverige och EG* skriver *Per Cramér*, Göteborg, om en bok av Daniel Viklund: Att förstå EG - Sveriges framtid i Europa. Frågan om Sveriges förhållande till EG, om Sveriges position i Europa är den viktigaste och mest mångfasetterade utrikespolitiska frågan Sverige har att ta ställning till under de närmaste åren. Boken tar bl a upp problemet med konflikter mellan nationella särintressen och EG. För framförallt finska, norska och svenska läsare torde detta vara av intresse då det gör det möjligt att jämföra EGs ställningstaganden i konkreta sakfrågor med motsvarande i hemlandet.

Under rubriken *Frihed, lighed og selvbestemmelse* rapporterar *Lis Frost*, Århus, från den 6. världskonferensen om International Society on Family Law i Japan.

Detta nummer är redigerat av den svenska redaktionen genom Ulf Stridbeck.

Noter

- 1) Jan Kleineman, *Ren förmögenhetsskada*, Stockholm 1987, s. 10.
- 2) Carl Martin Roos, *Anmälan i Svensk Juristtidning* 1/1988, s. 46.